ШҚО мәдениет басқармасының «Шығыс Қазақстан облыстық балалар және жасөспірімдер кітапханасы» КММ

Ақпараттық-библиографиялық орталық

(Әдебиеттердің ұсыныс көрсеткіші)

Өскемен қаласы, 2024

Құрастырушыдан

Шығыс Қазақстан облыстық балалар және жасөспірімдер кітапханасы 1998 жылдан бері **«Шығыс Қазақстанда аталып өтілетін және еске алынатын күндер»** атты ұсыныс көрсеткішін шығарып келеді. Осы шығарылымда өңірдің тарихи, экономикалық және мәдени өмірінің маңызды оқиғалары, **2025** жылы атап өтілетін мерейтойлар көрсетілген.

Шығыс Қазақстан облысы құрамынан Семей жеке облыс боп бөлінгеннен кейін күнтізбеден Семей облысына қатысты мәліметтер кіргізілмеді.

Басылымның мақсаты әдебиеттерді таңдауда, библиографиялық анықтамаларды орындауда, жұмыс жоспарларын құруда көмек көрсету.

Күнтізбе екі бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімнің өзіндік ерекшеліктері бар. Онда атаулар, оқиғалар күндері берілген, содан кейін күндері белгіленбеген атаулар мен оқиғалар көрсетілген. Бірінші бөлімде «*» деп белгіленген күндер күнтізбенің екінші бөлімінде толық ашылған. Екінші бөлімде қысқаша тарихи немесе өмірбаяндық анықтамамен қатар әдебиеттер тізімі көрсетілген. Бөлімдердің ішінде материал хронологиялық тәртіпте орналасқан. Әр анықтамаға арналған әдебиеттер тізімі шығармалардың авторлары мен тақырыптарының алфавитінде берілген.

Басылымның соңында күнтізбеде белгіленген адамдардың алфавиттік көрсеткіші орналастырылған. Күндерді анықтау және нақтылау Шығыс Қазақстан облыстық балалар және жасөспірімдер

кітапханасының анықтамалық-библиографиялық аппараты негізінде жүргізілді.

Ұсыныс көрсеткіш кітапхана және басқада мәдени мекеме қызметкерлеріне арналған.

Осы ұсыныс көрсеткіш бойынша ұсыныс-пікірлеріңіз болса, төмендегі мекен-жайға хабарласуларыңызға болады:

Өскемен қаласы,
Космическая көшесі, 6/2
«Шығыс Қазақстан облыстық балалар және жасөспірімдер кітапханасы» КММ
Ақпараттық-библиографиялық орталық
телефон: 8(7232)22-63-37
e -mail: http://shqolibrary.kz

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ 2025 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН АТАЛЫП ӨТЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕРІ

ҚАҢТАР	
1 қаңтар	Реалист суретші ШҚО Күршім ауданының тумасы, **Анатолий Иванович Степановтың** (1940-2018) туғанына **85 жыл**
-	Композитор, ҚР Композиторлар Одағының мүшесі, ОМҮ бұрынғы директоры (Қазіргі «Ертіс концерт» КМҚК) (1977-2001) **Сергей Яковлевич Чибисовтың** (1945-) туғанына **80 жыл**
-	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Иван Павлович Копыловтың** (1920-1982) туғанына **105 жыл**
5 қаңтар	Ақын, аудармашы, ШҚО Зайсан қаласының тумасы **Павел Николаевич Васильевтің** (1910-1937) туғанына **115 жыл**
10 қаңтар	Ақын, журналист, Қазақстан Жазушылар Одағының мүшесі, ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы **Әділғазы Қайырбековтың** (1955-) туғанына **70 жыл**
14 қаңтар	Тарихшы-ғалым, ӨПИ тарих - филология факультетінің деканы

	(қазіргі С. Аманжолов атындағы ШҚУ), С. Аманжолов атындағы ШҚУ құрметті профессоры **Василий Игнатьевич Петровтың** (1925-2006) туғанына **100 жыл**
16 қаңтар	Ақын, журналист, жазушы, Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі **Владлен Мейерович Шустердің** (1940-2000) туғанына **85 жыл**
20 қаңтар	Металлург, Социалистік Еңбек Ері, Ұлы Отан соғысының ардагері, ШҚО Құрметті азаматы, Тарбағатай ауданының тумасы **Хайрулла Бақтыбаевтың** (1925-2020) туғанына **100 жыл**
21 қаңтар	Халықаралық самбист спорт шебері, қазақша күрестен Әлем чемпионы **Мақсат Мазибаевтың** туғанына (1985-) **40 жыл**
22 қаңтар	Ақын, геохимик-ғалым, өнертапқыш, геология-минералогия ғылымдарының кандидаты, ШҚО Шемонаиха ауданының тумасы **Виктор Степанович Аксеновтың** (1935-2014) туғанына **90 жыл**
27 қаңтар	Интернационалист жауынгер, шекарашы батыр, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Раджан Батырхановтың** (1975-1994) туғанына **50 жыл**

28 қаңтар	Өскеменде **қазақ бастауыш мектебінің ашылғанына** (1920) **105 жыл** (қазіргі дарынды балаларға арналған Жамбыл атындағы облыстық мамандандырылған мектеп-гимназия-интернаты)
АҚПАН	
7 ақпан	КСРО спорт шебері, Қазақ КСР спорт шебері, жаттықтырушы, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Жексен Икамбаевтың** туғанына (1955-) **70 жыл**
8 ақпан	ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы, тарих ғылымдарының докторы, Қазақстан Республикасы тарихшылар және қоғамтанушылар академиясының академигі, **Ғани Мұқашұлы Қарасаевтың** туғанына (1955-) **70 жыл**
12 ақпан (кейбір дереккөздерде 30 қаңтар)	Қазақ КСР еңбек сіңірген әртісі, ШҚО Өскемен қаласының тумасы **Нұритдин Мұхаметқалиұлы Атахановтың** (1905-1974) туғанына **120 жыл**
-	**60 жыл** бұрын **Өскемен титан магний комбинатында** алғашқы Қазақстандық **магний** алынды (1965)
15 ақпан	Қазақстан Республикасының Халық әртісі, ШҚО Зайсан қаласының тумасы **Күләш Сырымбетқызы Сәкиеванның** (1920-2019) туғанына

	105 жыл
21 ақпан	Музыкант, «Лето» ВИА басшысы, Өскемен қаласы туралы үздік ән байқауының лауреаты, ШҚО Зырян ауданының (қазіргі Алтай ауданы) тумасы **Виктор Васильевич Сычуктың** (1955-) туғанына **70 жыл**
23 ақпан	Республикалық және бүкілодақтық көркемөнерпаздар байқауларының лауреаты, «Үлбі» медициналық-әлеуметтік орталығының жанындағы «Рябинушка» хорының жетекшісі, ШҚО Өскемен қаласының тумасы **Владимир Павлович Паладьевтың** (1950-) туғанына **75** жыл
-	Жазушы, публицист, ҚР Жазушылар Одағының мүшесі, ҚР Гуманитарлық Ғылымдар Академиясының академигі, педагог, қоғам қайраткері, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Сәдібек Түгелдің** (1955-) туғанына **70** жыл
24 ақпан	Кеңес Одағының Батыры, Өскемен қаласының тумасы **Владимир Иванович Мызаның** (1915-1944) туғанына **110 жыл**
25 ақпан	Филология ғылымдарының докторы, абайтанушы, ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы **Айжан Маратбекқызы Картаеваның** (1975-) туғанына **50 жыл**

НАУРЫЗ	
5 наурыз	Композитор, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, ШҚО Зырян ауданының тумасы **Олег Саиндылдинұлы Жәнияровтың** (1945-) туғанына **80 жыл**
6 наурыз	Ақын, публицист, аудармашы, түркітанушы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ШҚО Күршім ауданының тумасы **Асқар Құрмашұлы Егеубаевтың** (1950-2006) туғанына **75 жыл**
14 наурыз	ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы, жазушы, драматург, аудармашы **Қалихан Ысқақовтың** (1935-2014) туғанына **90 жыл**
21 наурыз	Түсті металдарды зерттеу тау-кен металлургия институты (ВНИИцветмет), **Бүкілодақтық ғылыми-зерттеу институтының** (1950) құрылғанына **75 жыл** (қазіргі Шығыс түсті металдар тау-кен металлургия ғылыми-зерттеу институты)
27 наурыз	Ақын, публицист, Қазақстан және Ресей Жазушылар Одағының мүшесі **Евгений Васильевич Курдаковтың** (1940-2002) туғанына **85 жыл**
-	Ғалым-биолог, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, Қазақ КСР

	еңбек сіңірген агрономы, Риддер қаласының тумасы **Александр Дмитриевич Задориннің** (1935-2012) туғанына **90 жыл**
31 наурыз	Өскемен **титан-магний комбинатының** (1965) іске қосылғанына **60 жыл**
СӘУІР	
4 сәуір	Суретші, ұлттық саз аспаптарын жасаушы шебер, Қазақстан мәдениетінің қайраткері, Қазақстан Суретшілер одағы мен қолөнершілер одағының мүшесі, ШҚО Күршім ауданының тумасы **Жолаушы Тұрдығұловтың** (1950-) туғанына **75 жыл**
7 сәуір	Ұлы Отан соғысының қатысушысы, жазушы **Мария Карповна Недобиткова-Бельская** (1925-2014) туғанына **100 жыл**
-	Өскемен тарихындағы алғашқы күрделі автомобиль көпірі-**Үлбі ескі ағаш – металл көпірі** (1950) пайдалануға берілгеніне **75 жыл**
9 сәуір	Журналист, жазушы, аудармашы, "Алаш" халықаралық әдеби сыйлығының лауреаты, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Ғаббас Қабышевтың** (1935-) туғанына **90 жыл**

13 сәуір	Глубокое ауданының «Черемшанка» құс фабрикасының (1970) іске қосылғанына **55 жыл**
14 сәуір	Театртанушы, өнертану докторы, профессор, ҚР еңбек сіңірген білім қызметкері, ШҚО Зайсан ауданының тумасы **Нұрпейіс Бақыттың** (1970-) туғанына **55 жыл**
17 сәуір	Шығыс Қазақстан облысы **Мемлекеттік мұрағаттың** (1940) құрылғанына **85 жыл**
24 сәуір	ШҚО қалаларында орнатылған ескерткіштердің авторы, мүсінші **Георгий Александрович Огневтің** (1925-2009) туғанына **100 жыл**
25 сәуір	Ұлы Отан соғысының ардагері, Металлург, Социалистік Еңбек Ері, Өскемен қаласының Құрметті азаматы **Василий Дмитриевич Дегтяревтің** (1915-1988) туғанына **110 жыл**
28 сәуір	Ортопед-дәрігер, КСР Еңбек сіңірген дәрігері, Өскемен қаласының және Шығыс Қазақстан облысының Құрметті азаматы **Михаил Иванович Колесниковтың** (1930-) туғанына **95 жыл**
МАМЫР	
1 мамыр	Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мұғалімі, профессор, ШҚО

	Тарбағатай ауданының тумасы **Қанипа Омарғалиқызы Бітібаеваның** (1945-2014) туғанына **80 жыл**
-	Даңқ орденінің толық кавалері, ШҚО Өскемен қаласының Құрметті азаматы, ШҚО Шемонаиха ауданының тумасы **Матвей Иванович Дмитриевтың** (1925-1995) туғанына **100 жыл**
-	**С. М. Киров атындағы саябақтың** (1935) құрылғанына **90 жыл** (Қазіргі Қ. Қайсенов атындағы саябақ)
2 мамыр	Мемлекет қайраткері, Шығыс Қазақстан облысының әкімі **Ермек Беделбайұлы Көшербаевтың** (1965-) туғанына **60 жыл**
-	Ұлы Отан соғысы және еңбек ардагері, партизан, барлау командирі, ШҚО Самар ауданының тумасы **Григорий Алексеевич Гнидиннің** (1920-1988) туғанына **105 жыл**
3 мамыр	Шығыс Қазақстан облыстық **өнер мұражайының** (1990) ашылғанына **35 жыл**
7 мамыр	Өскемен қаласында Ұлы Отан соғысы жылдарында қаза тапқан Шығыс Қазақстан жауынгерлеріне арналған (1975) **ескерткіштің** ашылғанына **50 жыл**

9 мамыр	**Кеңес халқының фашистік Германияны** (1945) жеңгеніне **80 жыл**
-	**Белоусов байыту фабрикасының** (1945) ашылғанына **80 жыл**
13 мамыр	**Риддер тарихи-өлкетану мұражайының** (1960) құрылғанына **65 жыл**
15 мамыр	Кеңес Одағының Батыры **Федор Дементьевич Туровтың** (1910-1974) туғанына **115 жыл**
17 мамыр	Ақын, журналист, орыс шет елдердегі орыс мемуарисі, ШҚО Зайсан қаласының тумасы **Таисия Анатольевна Баженованың** (1900-1970) туғанына **125 жыл**
20 мамыр	ШҚ облысының Зайсан ауылында тұратын, аймақтың танымал өнерпазына айналған, Моңғолияның еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, музыкант-сыбызғышы **Кәлек Құмақайұлының** (1930-) туғанына **95 жыл**
-	ШҚО Зайсан қаласының тумасы, ақын **Ерлан Ахметовтың** (1975-) туғанына **50 жыл**
-	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Виталий Мефодиевич Безголосовтың** (1920-1945) туғанына **105 жыл**

22 мамыр	Қазақстан Жазушылар одағы мен журналистер одағының мүшесі, ШҚО Зайсан ауданының Құрметті азаматы **Елубай Ондасынның** (1950-) туғанына **75 жыл**
25 мамыр	Шығыс Қазақстан **облыстық медициналық бірлестігінің диагностикалық орталығының** (ШҚ ОМО) (1995) пайдалануға берілгеніне **30 жыл**
27 мамыр	Педагог-ағартушы, ғалым-филолог, ШҚО Өскемен қаласының тумасы **Люция Ильдаровна Абдуллинаның** (1960-2021) туғанына **65 жыл**
28 мамыр	Қазақстан Компартиясы Зырян қалалық комитетінің бірінші хатшысы, Ұлы Отан соғысының ардагері, Социалистік Еңбек Ері, ШҚО Шемонаиха қаланың тумасы **Николай Федорович Кузьминнің** (1925-1992) туғанына **100 жыл**
Мамыр	**«Алтайцветмет барлау» тресінің** (1940) ұйымдастырылғанына **85 жыл** (Қазіргі «Востокказгеология» өндірістік бірлестігі
МАУСЫМ	
1 маусым	Киров (қазіргі Чехов) және Максим Горький көшелері ескі қаланың орталығында (осы көшелердің қиылысынан) ішінара төселген

	Өскеменде алғашқы асфальтталған көшелердің (1950) пайда болғанына **75 жыл**
7 маусым	Педагог-ағартушы, ғалым, Қазақстан Республикасының Білім беру ісінің құрметті қызметкері **Фарзана Рафикқызы Ахметжанованың** (1950-) туғанына **75 жыл**
9 маусым	Биатлоншы, халықаралық дәрежедегі спорт шебері, Азия чемпионы, ҚР ұлттық құрама командасының мүшесі **Виктория Афанасьеваның** (1985-) туғанына **40 жыл**
10 маусым	Жазушы, журналист, аудармашы, КСРО Жазушылар Одағының және Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі, "Алаш" халықаралық әдеби сыйлығының лауреаты, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Дидахмет Әшімхановтың** (1950-2015) туғанына **75 жыл**
11 маусым	Педагог, ғалым-филолог, ШҚО Күршім ауданының тумасы **Шынар Қапантайқызы Құрманбаеваның** (1970-) туғанына **55 жыл**
15 маусым	Жазушы, Жамбыл атындағы Халықаралық әдеби сыйлықтың лауреаты, Қазақстан Жазушылар одағы мен журналистер одағының мүшесі, «Алаш» халықаралық әдеби

	сыйлығының лауреаты, ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы **Нұрдәулет Ақыштың** (1950-) туғанына **75 жыл**
19 маусым	ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы, ақын-әнші **Маржангүл Манияснованың** (195-) туғанына **70 жыл**
28 маусым	Этнографиялық мұражай-қорығының 2008 жылы Жамбыл атындағы қалалық саябақтан **2000** жылы Сол жағалау кешенінің аумағына көшірілген **Өскемен қаласында хайуанаттар бағының** ашылғанына **25 жыл**
29 маусым	Жазушы, журналист, аудармашы, Қазақстан Жазушылар Одағы мен журналистер одағының мүшесі, Қазақстан Республикасының құрметті журналисі, Республика мәдениет қайраткері, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Айтмұхамбет Қасымовтың** (1950-) туғанына **75 жыл**
ШІЛДЕ	
1 шілде	**Риддер өлкетану мұражайының** (1960) ашылғанына **65 жыл**
-	Жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген мұғалімі, ШҚО Күршім ауданының тумасы **Бадел Тұрсынбаевтың** (1905-1967) туғанына **120 жыл**

9 шілде	Бір кездері Өскемен қалалық әкімшілігінде және ШҚО әкімдігінде басшылық лауазымдарды атқарған көрнекті мемлекет қайраткері **Николай Тимофеевич Носиковтың** (1945-1998) туғанына **80 жыл**
18 шілде	Суретші, КСРО Суретшілер Одағының және Қазақстан Суретшілер Одағының мүшесі **Леонид Евтихиевич Агейкиннің** (1935-1982) туғанына **90 жыл**
20 шілде	Ақын, публицист, сәулетші, өнертанушы, Шығыс Қазақстан облыстық өнер мұражайының маманы **Лариса Ивановна Мартынованың** (1955-) туғанына **70 жыл**
ТАМЫЗ	
2 тамыз	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Валерий Федорович Величконың** (1925-1944) туғанына **100 жыл**
-	Композитор, продюсер, республикалық, халықаралық байқаулардың жеңімпазы **Еркін Ынтықбаевтың** (1960-) туғанына **65 жыл**
4 тамыз	ШҚО Зырян ауданының тумасы, композитор және орындаушы **Вуккерт Олег Васильевичтің** (1960-) туғанына **65 жыл**

6 тамыз	Тілтанушы, филология ғылымдарының докторы, ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы **Амантай Шаймарданқызы Жылқыбаеваның** (1950-) туғанына **75 жыл**
6 (12) тамыз	Суретші, ақын, Қазақ КСР Халық ағарту ісінің үздігі, Риддер қаласының Құрметті азаматы **Юрий Георгиевич (Рерл) Хабаровтың** (1930-2022) туғанына 95 жыл
6 тамыз	**70 жыл** бұрын Өскемен қалалық атқару комитеті қаланың ескі көшелерін қайта атау және жаңа көшелерді атау туралы шешім шығарды. 1955 жылы қала тұрғындарына белгілі **Грейдерная, Киевская, Алматы көшелері,** сондай-ақ **Островский, Белинский, Тургенев, Лермонтов, Кожедуб, Амангелді Иманов** атындағы көшелер пайда болды
9 тамыз	Өскемендегі **Ертіс автомобиль көпірінің** пайдалануға (1970) берілгеніне **55 жыл**
10 тамыз	Кеңес Одағының Батыры, Өскемен қаласының Құрметті азаматы **Петр Климентьевич Миллердің** (1910-1987) туғанына **115 жыл**
11 тамыз	**«7 дней» газетінің** алғашқы санының (1995) шыққанына **30 жыл**

14 тамыз	**Бұқтырма СЭС** (1960) бірінші гидроагрегаттың іске қосылғанына **65 жыл**
16 тамыз	**80 жыл** бұрын Өскемен қалалық атқару комитетінің шешімімен қаланың орталық бөлігінде, Ертіс жағалауына жақын орналасқан *Соляная көшесі*, Абай шығармашылығына үлкен әсер еткен, өлкетанушы ғалым **Евгений Петрович Михаэлис** (1945) **атындағы көше** болып өзгертілді.
18 тамыз	Техника ғылымдарының докторы, профессор, академик Қазақстан Республикасының минералдық ресурстар академиясы және Халықаралық минералдық ресурстар академиясының академигі Қазақстан Республикасы Инженерлік академиясының Қазақстан Республикасының Халықаралық Инженерлік академиясының академигі, ШҚО Зайсан қаласының тумасы **Бітімбаев Марат Жақыпұлының** (1940-) туғанына **85 жыл**
25 тамыз	Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, Өскемен қаласының Құрметті азаматы, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Қабиба Мырзақанқызы Ақжігітованың**

	(1955-) туғанына **70 жыл**
25 тамыз	Генерал-лейтенант, Қазақстан Республикасы Шекара қызметінің директоры (1999-2008), ШҚО Зайсан ауданының тумасы **Закиев Болат Сейтқазынұлының** (1950-) туғанына **75 жыл**
30 тамыз	**Өскемен қаласының** (1720) құрылғанына **305 жыл**
30 тамыз	Халық Үйінің жанынан ұйымдастырылған **Облыстық тарихи-өлкетану мұражайының** (1915) ашылғанына **110 жыл**
ҚЫРКҮЙЕК	
1 қыркүйек	Жазушы, КСРО Журналистер Одағының мүшесі, ШҚО Самар ауданының тумасы **Көкей Сақабаевтың** (1930-1995) туғанына **95 жыл**
4 қыркүйек	ШҚО Тарбағатай ауданының тумасы, жазушы **Заманбек Жәкеновтың** (1930-1996) туғанына **95 жыл**
-	Ақын **Юрий Плесловтың** (1940-2010) туғанына **85 жыл**
13 қыркүйек	**Октябрь кентінің** құрылғанына (1950) **75 жыл** (қазір ШҚО Өскемен қаласының құрамына кіреді)

15 қыркүйек	Баскетболдан КСРО Еңбек сіңірген спорт шебері, Олимпиада чемпионы, ШҚО Глубокое ауданының тумасы **Раиса Васильевна Курвякованың** (1945-) туғанына **80 жыл**
21 қыркүйек	Саяхатшы, зерттеуші этнограф **Григорий Николаевич Потаниннің** (1835-1920) туғанына**190 жыл**
22 қыркүйек	Өлкетанушы, Риддер қаласының тарихи-өлкетану мұражайының негізін қалаушы (1960), ШҚО Риддер қаласының Құрметті азаматы **Владимир Владимирович Клинкенің** (1910-1979) туғанына **115 жыл**
27 қыркүйек	**«Прииртышский коммунар» газетінің алғашқы** шыққанына **95 жыл**, 1945 жылдан – «Огни Прииртышья» (Глубокое ауданы) **(1930)**
ҚАЗАН	
1 қазан	**Өскемен музыкалық училищесінің** (қазіргі ағайынды Абдуллиндер атындағы Шығыс Қазақстан өнер училищесі) (1955) ашылғанына **70 жыл**
6 қазан	ШҚО Күршім ауданының тумасы, С. Аманжолов атындағы ШҚУ профессоры, биология ғылымдарының кандидаты **Константин Павлович**

	Прокоповтың (1940-) туғанына **85 жыл**
14 қазан	Педагог, ғалым-ағартушы, философия ғылымдарының докторы, Д. Серікбаев атындағы ШҚТУ профессоры **Евгений Иванович Григорьевтың** (1930-2012) туғанына **95 жыл**
15 қазан	Ұлы Отан соғысының ардагері, Металлург, Социалистік Еңбек Ері, Өскемен қаласының Құрметті азаматы, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Ауталиф Елтренұлы Қалиевтың** (1925-2016) туғанына **100 жыл**
20 қазан	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Иван Васильевич Топорковтың** (1920-1966) туғанына **105 жыл**
25 қазан	Өскемендегі **медбикелер мектебінің** (**1935**) құрылғанына **90 жыл** (Қазіргі Өскемен жоғары медициналық колледжі)
27 қазан	Суретші, Қазақстан Суретшілер Одағының мүшесі, ШҚО Шемонаиха ауданының тумасы **Юрий Николаевич Шушаковтың** (1970) туғанына **55 жыл**
29 қазан	Ұлы Отан соғысының ардагері, ағартушы-педагог, КСРО Халық мұғалімі (1981), ШҚО Марқакөл

	ауданының тумасы **Құмаш Нұрғалиұлы Нұрғалиевтың** (1925-1988) туғанына **100 жыл**
ҚАРАША	
1 қараша	Риддерде алғашқы білікті жұмысшыларды: кеншілерді, металлургтерді, токарларды, суретшілерді, зертханашыларды (1925) дайындаған жұмысшы кадрлардың ұстасы болған алғашқы **фабрика - зауыт шәкірттері мектебінің** ашылғанына **100 жыл**
2 қараша (басқа дереккөздерде 5 қараша)	Өскемен **СЭС құрылысында Ертістің жабылуының** аяқталғанына **75 жыл**. Тарихта алғаш рет Ертіс адам қойған бағытқа бет алды
3 қараша	Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, Жамбыл атындағы ШҚ облыстық драма театрының директоры (1995-2006) **Владимир Михайлович Аленчуктің** (1940-2009) туғанына **85 жыл**
13 қараша	Шайбалы хоккейден Олимпиада чемпионы, халықаралық дәрежедегі спорт шебері, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген жаттықтырушысы, ШҚО Өскемен қаласының тумасы **Борис Викторович Александровтың**

	(1955-2002) туғанына **70 жыл**
14 қараша	Жазушы, «Алаш» халықаралық әдеби сыйлығының лауреаты, Mecenat.kz әдеби сыйлықтың екінші маусымының жеңімпазы **Тұрысбек Саукетаевтың** (1950-) туғанына **75 жыл**
16 қараша	Орнитолог, өлке зерттеушісі, «Зайсанская котловина и Тарбагатай: зоогеографический очерк: птицы» атты кітабының авторы, ШҚО Зайсан қаласының тумасы **Виталий Андреевич Хахловтың** (1890-1983) туғанына **135 жыл**
16 қараша	**50 жыл** бұрын (1975) Өскеменде, Краснооктябрьская, 5 көше мекенжайы бойынша (Қазіргі Әуезов даңғылы, 5) жас техниктер станциясының жаңа абаттандырылған ғимараты ашылды
20 қараша	Ақын, көптеген әдеби сыйлықтардың лауреаты, Қазақстан Жазушылар Одағының мүшесі, ШҚО Зырян ауданының тумасы (қазіргі Алтай ауданы) **Азамат Тасқараұлының** (1990-) туғанына 35 жыл
21 қараша	КСРО ішкі істер министрлігінің еңбек сіңірген қызметкері, Өскемен қаласының Құрметті азаматы **Михаил Кирсанович Губушкиннің**

	(1930-2002) туғанына **95 жыл**
ЖЕЛТОҚСАН	
2 желтоқсан	ШҚО Зайсан ауданы Зайсан қаласының тумасы, журналист, ақын, аудармашы **Тоқтарбек Қызықбаевтың** (1940-2005) туғанына **85 жыл**
6 желтоқсан	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Глубокое ауданының тумасы **Шелихов Николай Степановичтің** (1920-1945) туғанына **105 жыл**
9 желтоқсан	Алтай ботаникалық бағының, Қазақстан білім және ғылым Министрлігінің ботаника және фитоинтродукция институты филиалының (1935) құрылғанына **90 жыл**
14 желтоқсан	Ақын, журналист, жазушы, Қазақстан журналистер Одағы және Ресей жазушылар Одағының мүшесі, Өскемен қаласының тумасы **Геннадий Николаевич Пуссептың** (1945) туғанына **80 жыл**
19 желтоқсан	Ұлы Отан соғысының ардагері, Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Ұлан ауданының тумасы **Төлеген Тоқтаровтың** (1920-1942) туғанына **105 жыл**
19 желтоқсан	Өскемендегі Үлбі өзені арқылы өтетін металл көпірдің-**Жаңа Үлбі**

	көпірінің пайдалануға (1960) берілгеніне **65 жыл**
25 желтоқсан	Ақын, «Алаш» халықаралық әдеби сыйлығының лауреаты ШҚО Зайсан ауданының тумасы, **Нұрлан Мәукенұлының** (1960-) туғанына **65 жыл**
27 желтоқсан	Кеңес Одағының Батыры, ШҚО Глубокое ауданының тумасы **Григорий Артемович Найденовтың** (1915-2010) туғанына **110 жыл**
27 желтоқсан (8 қаңтар)	Жазушы, журналист, РСФСР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты (1970) **Ефим Пермитиннің** (1895-1971) туғанына **130 жыл**

КҮНІ МЕН АЙЫ БЕЛГІСІЗ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР

15 жыл	**Шығыс Қазақстан облыстық сәулет-этнографиялық және табиғи-ландшафтық музей-қорығының** (этноауыл) Сол жағалау кешенінің (**2010**) ашылғанына
30 жыл	ШҚО Катонқарағай ауданы Шыңғыстай ауылында Оралхан Бөкей атындағы үй-мұражайдың (**1995**) ашылғанына
-	Шығыс Қазақстан облысы бойынша (**1995**) Қазынашылық департаментінің қызметінің құрылғанына
-	Самар аудандық тарихи-өлкетану мұражайының (**1995**) құрылғанына
65 жыл	«Рахмановский ключи» курортының құрылысы (**1960**) басталғанына
70 жыл	Өскемен титан-магний комбинаты (ӨТМК) құрылысы басталғанына
80 жыл	Өскеменде алғашқы облыстық мұғалімдер съезінің (1945) өткеніне
-	Суретші, ҚР Суретшілер Одағының мүшесі, ШҚО тумасы **Анатолий Васильевич Бердюгиннің** (1945-) туғанына
85 жыл	«Восточное кольцо» тракті құрылысы (1940) басталғанына
-	«Алтайцветмет барлау» тресінің(1940) құрылғана (қазіргі Шығыс Қазақстан өңіраралық «Шығысқазжерқойнауы»

	аумақтық геология және жер қойнауын пайдалану департаменті)
-	ШҚО Риддер қаласының тумасы, суретші **Анатолий Артемьевич Акимовтың** (1940-2005) туғанына
-	ҚР Суретшілер Одағының мүшесі, ШҚО Глубокое ауданының тумасы **Александр Петрович Коробейниковтың** (1940-) туғанына
90 жыл	Өскемен қаласында әуежайдың **(1935)** ашылғанына
95 жыл	Үлбі ГЭС құрылысы (**1930**) басталғанына
-	Өскеменде Семей қаласынан (қазіргі Семей қ.) әкелінген телефон жабдығы базасында қалалық телефон станциясы құрылған (1930) күніне (жабдық бұл нөмір мен 20 телефон аппаратынан тұрды)
-	Тракторшы-комбайнер, Социалистік Еңбек Ері, ШҚО Катонқарағай ауданының тумасы **Александр Емьянович Сычуктың** (1930-) туғанына
100 жыл	Өскеменде күшейткіші бар Б-4 типті алғашқы радиоқабылдағыш орнатылғанына (**1925**)
-	Ұлы Отан соғысының ардагері, Социалистік Еңбек Ері, УКСЦК катодчигі (қазіргі «Казцинк» ЖШС) ШҚО Ұлан ауданының тумасы, **Бапан Мұхамеджановтың** (1925) туғанына
-	Тарихшы - ғалым, «Жоғары мектептің үздігі», «Қазақ КСР Халық ағарту ісінің

	үздігі» құрмет белгілерінің иегері, «ШҚМУ Құрметті профессоры» атағының иегері (қазіргі С. Аманжолов атындағы ШҚУ) **Петров Василий Игнатьевичтің** (1925-2006) туғанына
-	Сылақшы, рационализатор, Ұлы Отан соғысының ардагері, Социалистік Еңбек Ері, ШҚО Зырян ауданының еңбеккері **Василий Кузьмич Быкановтың** (1925-1995) туғанына
105 жыл	ШҚО Глубокое ауданының тумасы, ақын, жазушы, журналист **Федот Давыдович Рыльскийдің** (1920-1996) туғанына
-	Өскемен қаласында алғашқы «сенбіліктер» (1920) өткеніне
-	Түсті металлургия ардагері, Ұлы Отан соғысының ардагері, Социалистік Еңбек Ері **Сидоров Иван Степановичтің** (1920-ж. т.) туғанына
-	ШҚО Зайсан ауданының тумасы, Партизан, қарсылық қозғалысының қатысушысы (Франция) **Нұғманов Манастың** (1920-с. ғ. д.) туғанына
-	Өскеменде Ұлттық көркемөнерпаздар өнерін өрістету үшін мұсылман драма труппасы (1920) ұйымдастырылғанына
-	Риддер қаласында алғашқы кітапхана (1920) ашылғанына
110 жыл	**1915** жылы Халық үйінде ұйымдастырылған облыстық тарихи - өлкетану мұражайы құрылғанына

115 жыл	Лениногор кенішінің бұрғылаушысы, республиканың бірқатар креншілер рекордтарының ұйымдастырушысы, Зырян қорғасын комбинатының, соғыс уақытындағы Белоусов полиметалл комбинатының озық тәжірибе мектептерінің тәрбиешісі, Ленин орденінің иегері **Хайдин Георгий Григорьевичтің** (1910-1954) туғанына
120 жыл	Ақын **Ахат Шәкерімұлының** (1900-1984) туғанына
-	Зайсан қаласында ерлер приходтық училищесі (**1905**) ашылғанына
-	Өлкетанушы, орыс фамилияларын жинаушы **Рыбаков Василий Алексеевичтің** (1905-1973) туғанына
130 жыл	Азамат соғысының ардагері, Өскемен қаласының «Құрметті азаматы» **Павел Александрович Пармановтың** (1895-1978) туғанына
160 жыл	Саяси жер аударылған, өлке зерттеушісі **Николай Эрнестович Уотсонның** туғанына
-	ШҚО Шемонаиха ауданы, Шемонаиха ауылында (қазіргі Шемонаиха қ.) алғашқы мектеп (**1865**) ашылғанына
165 жыл	Шығыс Қазақстанда марал өсіріле (**1860**) басталғанына
170 жыл	Халық әншісі, ақын-айтыскер, дарынды орындаушы, ШҚО Зайсан ауданының тумасы **Сүлейменұлы Ноғайбайдың**

	(1855-1923) туғанына
180 жыл	Абайдың досы, әңгімеші **Баймағамбет Мырзаханұлының** (1845 – қайтыс болған күні белгісіз) туғанына
-	Геолог, ғалым, өлке зерттеушісі, ШҚО Зайсан қаласындағы алғашқы омартаның негізін қалаушы **Андрей Степанович Хахловтың** (1845-1918) туғанына
195 жыл	Қазақ халқының қорғаушысы, ШҚО Күршім ауданының тумасы **Күркебай Бәйдосұлы (Күркебай батыр)** (1830-1916) туғанына
200 жыл	Көлденең ауылы (**1825**) құрылғана (қазір ШҚО Риддер қаласының қалалық әкімшілігінің құрамына кіреді).
205 жыл	Кен орнын ашушы **Филипп Риддердің** балғасының соққыларын осы уақытқа дейін еске алады. Шахта әлі күнге дейін жұмыс істейді. Оның үлкендігі соншалық, ол Гиннестің рекордтар кітабына енуді талап ете алады. **Сокольный кеніші** (1820) ашылғанына
235 жыл	ШҚО Глубокое ауданы, Быструха ауылының (**1790**) құрылғанына
245 жыл	**Сасан бидің** (1780-1872) туғанына
250 жыл	Зырян кенішінің және кейіннен ШҚО Зырян қаласы (қазіргі Алтай қаласы) болған кенттің негізін қалаушылардың бірі, Зырян кен орнын алғаш ашқан, геолог **Герасим Григорьевич Зырянның** (1775–1791) туғанына

260 жыл	Балуан **Бұланбай Көлбайұлынның** (1765-1850) туғанына
265 жыл	Шахтер, Рудный Алтайдағы полиметалл кен орнын ашушы, кеніштің және кейіннен ШҚО Риддер қаласы болған кенттің негізін қалаушы **Филипп Риддердің** (1760-1838) туғанына
275 жыл	ШҚО Катонқарағай ауданы, **Сенное ауылының** (1750) құрылғанына
280 жыл	Қазақ және жоңғар әскерлерінің (1745) **шорғын шайқасына**
290 жыл	Атақты би, Абай шежіресіндегі төртінші атасы **Кеңгірбайдың** (1735-1825) туғанына
305 жыл	ШҚО Глубокое ауданы **Уварово ауылының** (1720) құрылғанына

МЕРЕЙТОЙЛЫҚ КІТАПТАР

30 жыл	О. Бокейдің «Был влюблен в искусство» (**1995**) жинағына
	М. Немцевтың «Звездное мгновение» (**1995**) өлеңдер жинағына
45 жыл	Б. Щербаковтың «У озера звенящих колоколов» (**1980**) кітабіна
50 жыл	Қ. Ысқақовтың «Тұйық» (**1975**) романына
	М. Қабанбаевтың «Бақбақ басы толған күн» (**1975**) повесіне
	С. Ғабдуллинің «Көктем лебі» («Дыхание весны» (**1975**) өлеңдер жинағына
55 жыл	О. Бокейдің «Қамшыгер» (**1970**) атты

повесьтер мен әңгімелер жинағына
Қ. Қайсеновтың «Партизаны Переяслава» **(1955)** кітабына

МЕРЕЙГЕРЛЕР ТУРАЛЫ ҚЫСҚАША АНЫҚТАМА

Агейкин Леонид Евтихиевич (1935-1982) – суретші.

1935 жылы 18 шілдеде Украина ССР (қазір Украина Республикасы) Донецк облысы Константиновка қаласында дүниеге келген. 1961 жылы Ворошиловград көркемөнер училищесін, 1967 жылы – Харьков көркемөнер институтының бейнелеу өнері факультетін бітірді.

Л. Агейкиннің «Свадьба» атты диплом жұмысы жоғары бағаға ие болып, Мәскеу қаласында өткен бүкілодақтық диплом жұмыстары көрмесіне қатысты.

Суретші кейін Шығыс Қазақстан облысы Өскемен қаласына келеді. 1967-1982 жж. Құрылыс-жол институтында (қазір Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университеті) аға оқытушы болады. 1972 жылдан бастап Шығыс Қазақстан облысының Көркемөнер қорын басқарды.

Оның өнер туындылары суретшінің шығармашылығын, жанрының сан алуандығы мен шеберлігін толық көрсетеді. Агейкиннің картиналары, графикалық жұмыстары, акварелі –шығармашылық дарын мен 60-жылдардың романтизміне толы. Ол көрікті Шығыс өңіріне саяхаттап, таң сәрі мен күннің батуын, алғашқы қар мен қоңыр күз көріністерін көркем бейнелеп, айшықтады.

Агейкин жиырмадан аса көркемөнер туындысының авторы. Соның әрқайсысы әсемдік әлемі,

өлке адамдарының қадір-қасиеті жайындағы романтикалық поэма.

1982 жылы қайтыс болды.

Л. Е. Агейкин туралы әдебиеттер:

Шығыс Қазақстан облысы [Мәтін]: энцикл. – Алматы, 2014. - Б. 135.

Восточно-Казахстанский музей искусств [Текст] = Восточно-Казахстанский музей искусств. - Усть-Каменогорск, 2014. - 205 с.

Воронова, В. Если душа родилась крылатой [Текст]: [В обл.музее искусств открылась персональная выставка вост.-казахст.художника Л. Агейкина] / В. Воронова // Рудный Алтай. - 1995. - 9 дек.

Вязигин, Л. В мире красок [Текст] / Л. Вязигин // Рудный Алтай. - 1975. - 15 авг.

Новиков, М. Спасибо, художник! [Текст] / М. Новиков // Рудный Алтай. - 1983. - 26 февр.

Орлова, Т. Сердце, отданное людям [Текст]: [в Восточно - Казахстанском музее искусств состоялся вернисаж "Сердце, отданное людям", на котором творческий бомонд Усть-Каменогорска отметил двойной юбилей - 65-летие со дня рождения Л. Агейкина и 10-летие музея искусств] / Т. Орлова // Рудный Алтай. - 2000. - 25 нояб. - С. 2.

Орлова, Т. Творил, как дышал [Текст]: [в Восточно-Казахстанском музее искусств состоялся вернисаж "Сердце, отданное людям", на котором был отмечен двойной юбилей - 65-летие со дня рождения известного художника Леонида Агейкина и 10-летие Музея искусств] / Т. Орлова // Казахстанская правда. - 2000. - 23 дек. - С. 9.

Савакова, Н. Певец Рудного Алтая [Текст] / Н. Савакова // Простор. - 1987. - № 8. - С. 181-184.

Стурова-Тимофеева, Н. Причастность [Текст] / Н. Стурова-Тимофеева // Казахстанская правда. - 1985. - 4 окт.

Шматова, Я. Об изобразительном искусстве Восточного Казахстана [Текст]: рассказы / Я. Шматова // Ақ Ертіс. - 2011. - № 2. - С. 99-103.

Вологодская, Г. Жила веселая сила [Текст] / Г. Вологодская // Устинка плюс. - 2015. - 28 мая (№ 22). - С. 11.

Интернет-сілтемелер

Агейкин Леонид Евтихеевич [Электронный ресурс]: [биография] // Искусство Восточного Казахстана: сайт. Режим доступа: http://hearth.kz/ageikin.php (03.02.2018)

ДМИТРИЕВ МАТВЕЙ ИВАНОВИЧ (1924-1995)

«Даңқ» Орденінің толық Иегері. Өскемен қаласының Құрметті азаматы

Матвей Дмитриев 1924 жылы 1 мамырда Шығыс Қазақстан облысы, Шемонаиха ауданының, Верхубинка селосында туған. 1942 жылдың қыркүйегінен Қызыл Армия сапында, 1943 жылдың наурызынан майданда. 137-ші гвардиялык артиллерия полкінің расчет командирі (70-ші гвардиялык атқыштар дивизиясы, 1-ші Украина майданы), гвардия кіші сержанты Дмитриев

қарамағындағылармен 01.08.1944 жылы Полынаның Кросно қаласы түбінде жаудың оннан астам солдаты мен бірнеше пулеметін жоқ етті. 1944 жылы 26 тамызда ІІІ- дәрежелі Даңқ орденімен марапатталды. Дмитриевтің расчеті (4-ші Украина майданы) 08.02.1945 жылы Вронув елді мекенінде (Польшаның Бельско-Бяла каласынан он шакырымдай солтүстік-батыста) жаудың екі пулеметін қиратып, оннан астам гитлершіні өлім құштырды. 1945 жылы 13 мамырда ІІ-ші дәрежелі Даңқ орденімен марапатталды.

1945 жылы 18 сәуірде Дмитриев бірінші болып Опава өзенінен өтіп, екі взвод жаяу әскердің көзін жойды. 1945 жылы 16 маусымда 2-ші дәрежелі Даңқ орденімен марапатталды. 1955 жылы 19 тамызда 1-ші дәрежелі Даңқ орденімен қайта марапатталды. Старшина Дмитриев 1947 жылы туған жеріне оралды. Өскемен каласында түрды. Қорғасын зауытында жұмыс істеді.. Өскемен қаласының Құрметті азаматы. 1995 жылы Өскемен қаласында қайтыс болды Дмитриев тұрған үйге мемориалды тақта орнатылған.

М. И. Дмитриев туралы әдебиеттер

Белан П. С., Потапов А. В., Честнов С. И. Доблесть солдатская. – А., 1974.

Галиева Н. Памятная встреча: [О полном Кавалере ордена Славы М. И. Дмитриеве] // Расцвет. - 1975. - 20 мая.

Венкова Б. С., Дуданова П. Н. Гвардейская доблесть. - М., 1978.

Готкин П. Его подвиг: [О полном Кавалере ордена Славы, Почетном гражданине г.Усть-Каменогорска,

ветеране АО "УКСЦК" М. И. Дмитриеве] // Рудный Алтай. - 1995. - 16 февр.

Кавалеры ордена Славы трех степеней: Краткий биографический словарь. — М., 2000.

Рұхы күштілер / Сильные духом. – Усть-Каменогорск, 2015.

Интернет ресурстар

Интернет ресурсы:

Дмитриев Матвей_Иванович [Электронный ресурс]: биография сайт. - Режим доступа - https://ru.wikipedia.org/wiki/

Дмитриев Матвей Иванович (1924-1995) - полный кавалер ордена Славы, почетный гражданин г. Усть-Каменогорска биография: сайт. - Режим доступа - https://esimder.pushkinlibrary.kz/ru/zashchitniki-otechestva/kavalery/606-.html

Дмитриев Матвей Иванович (Минобороны России): сайт. - Режим доступа - https://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/gentlemens/hero.htm?id=11462007@morfHeroes

Галерея памяти участников ВОВ): сайт.- Режим доступа - https://1418museum.ru/heroes/71613451/

НЕДОБИТКОВА – БЕЛЬСКАЯ МАРИЯ КАРПОВНА (1925-2014)

жазушы, Ұлы Отан соғысына қатысушы

1925 жылы 7 сәуірде Алтай өлкесінің Покровка ауылында, қарапайым шаруа отбасында,

герман соғысына (1914 ж.) қатысушы отбасында дүниеге келген. Соғысқа дейін мектепте білім алған. 1944 ж. Мария Карповна Мәскеуден әскер қатарына шақырылады. Соғыс басталғанға дейін Мәскеудегі Пятницкі атындағы хорда жұмыс істейді. Өскемен қаласына келіп, ҚМК-да, ЛГПП-1 станциясында кезекші болып, соннан 1980 жылдары зейнеткерлікке шығады. Шығыс Қазақстан туралы роман-эпопеясын 40 жыл бойы жазып, 2002-2004 жж. жарыққа шығарған. II дәрежелі Отан соғысы ордені мен мерейтой медальдарымен марапатталған.

М.К. Недобиткова-Бельская шығармалары

Бельская, М. К. Дети Арины : повесть / Бельская Мария Карповна. - Барнаул: Алт. кн. изд-во, 1991

Недобиткова-Бельская, М. К. Живу и помню: Повести / Недобиткова-Бельская М.К. - Усть-Каменогорск : Автор-К, 2002.

Недобиткова-Бельская М. К. Живу и помню: [роман-эпопея] / М. К. Недобиткова-Бельская. - Усть-Каменогорск: Медиа-Альянс, 2004

Кратенко, А.Сага о времени и несчастной любви: [Вышла в свет книга Марии Недобитковой "Живу и помню"] / Кратенко А. – Текст // Рудный Алтай. - 2002. - 20 июля. - С. 3.

Интернет ресурстар

Бельская М. К. Воспоминание о ГУЛАГе [Электронный ресурс]: [автобиография] : сайт. – Режим достпа: https://www.sakharov-center.ru/asfcd/auth/?t=page&num=1347

НҰРҒАЛИЕВ ҚҰМАШ (1925-1988)
КСРО халық мұғалімі,
педагог- ағартушы

ШҚО, Марқакөл ауданы, Боран ауылында дүниеге келген. Ұлы Отан соғысына қатысып, 19 жасында І топ мүгедегі атанды.

Қ. Нұрғалиев - Елбасының «Книга профессиональных династий Республики Казахстан» атты кітабының бірінші бетіне енгізілген педагогтар әулетінің негізін салушы. Абай атын. ҚазПИ-ды аяқтаған соң, өзі оқыған мектепте авторлық «балалықтың рухани және саналы әлемі үлгісін» жасаған. Кейін, аталған үлгі КСРО-ның Халық шаруашылық жетістіктерінің көрмесіне ұсынылып, Қазақстанның үздік мектептерінің бірі танылып, қола медаль иеленген. Педагог-көшбасшы болған Қ. Нұрғалиев бір ғана оқу орнын 31 жыл басқарған.

Құмаш Нұрғалиұлының мектебі ауылдың әлеуметтік-мәдени орталығы болып табылады. Бүгінгі күні аталған мектепті ұстаздың ұлы, педагогика ғылымдарының кандидаты Талант Құмашұлы басқарады. Әке арманын жүзеге асыра отырып, білім саласында көшбасшы болуда. «Ең үздік мектеп 2005» атағына ие болды. Сонымен бірге, мектеп ЮНЕСКО мен республикалық білім саласын ақпараттандырудың "Қазақстан Республикасындағы ауыл мектептерін қашықтан оқыту" бағдарламасы бойынша жаңашыл-ақпараттық технологиялар орталығы болып саналады.

Құмаш Нұрғалиұлының мерейтойына орай «Халық мұғалімі Құмаш Нұрғалиев. Педагогикалық

династия» атты кітап жарық көрді. Кітапта халық мұғалімі туралы замандастарының, қызметтестерінің, шәкірттерінің естеліктері, ақын-жазушылардың өлең-жырлары жарияланған. Сондай-ақ, кітапта жартығасырлық мектеп өмірі, мұғалімдер мен оқушылар жетістіктері, Құмаш Нұрғалиұлының идеясын жалғастырушы ұстаздар династиясы туралы әңгімеленеді.

Бес баласының төртеуі мұғалім мамандығын таңдаған (Манира, Талант, Марат, Гүл). Үлкен қызы – Манира ағылшын тілінің мұғалімі, «Қайнар» университетінің доценті, шет тілдері факультетінің теориялық пәндер кафедрасының меңгерушісі. Ағылшын тілін меңгертуге арналған басылымдарды электронды нұсқаға көшірумен белсенді түрде айналысады.

Манира Құмашқызы «Қазақ ССР халыққа білім беру ісінің үздігі» құрметті белгісімен марапатталған, республикалық «Жыл мұғалімі 1990» конкурсының лауреаты, жоғарғы санатты ұстаз.

Әкесінің кәсіптік білім жетілдіру идеясын кіші ұлы - Марат Құмашұлы жалғастыруда. Ол Құмаш Нұрғалиев атындағы колледж ашты.

Кіші қызы - Гүл Құмашқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ Республикалық білім беруді ақпараттандыру ғылыми-әдістемелік орталығының директоры.

Педагогикалық династия бүгінгі күні 36 адамды құрайды.

Қ. Нұрғалиевтің өмірі мен шығармашылығы туралы әдебиеттер:

Әбуғалиев, М. Өлімді жеңген өмір ... [Мәтін] / М. Әбуғалиев. - Алматы: Мектеп, 1984. - 78 б.

Шегендіков, М. Құмаштың мектебі [Мәтін] : деректі әңгімелер / М. Шегендіков. - Алматы : Жалын, 1986. - 112 б.

Елубай, О. Алтайым, алтын тамырым [Мәтін] : деректі әңгіме, очерк, публицистика, толғау / О. Елубай. - Алматы : Әл-Фараби, 2000. - 181 б.

Ғабдуллин, М. Алтын жұлдыз [Мәтін] : очерктер, хаттар және күнделік / М. Ғабдуллин; құраст. С. Негимов. - Алматы : Ана тілі, 2005. - 288 б.

Халық мұғалімі Құмаш Нұрғалиұлы : педагогикалық әулет [Мәтін]. - Алматы, 2005. - 336 б.

Тоқпатаев, У. Менің замандастарым [Мәтін] / У. Тоқпатаев. - Өскемен, 2006. - Қарағайдың қарсы біткен бұтағындай еді-ау ... - [Қ. Нұрғалиев туралы]: б. 95-114.

Шығыс Қазақстанның мәдени мұралары (тарих, мәдениет, білім) [Мәтін] / Шығыс Қазақстан облысының мәдениет басқармасы, С. Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университеті. - Өскемен : ШҚМУ баспасы, 2006. - Құмаш Нұрғалиев: б. 418-419.

Чекетаева, Р. С. Халық мұғалімі Құмаш Нұрғалиевтің қызметі мен кәсіби мұрасы : тарихи талдау [Мәтін] : тарих ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертацияның автореферваты / Р. С. Чекетаева. - Астана, 2010. - 25 б.

Мерзімді басылымдардан:

Кітапбаев, Б. Қайран Құмаш, қайсар Құмаш [Мәтін]: [Қ. Нұрғалиев туралы] / Б. Кітапбаев // Егемен Қазақстан. - 1995. - 27 қазан. - Б. 4.

Тұрғанбаев, М. Жүзіне бүтіндердің татушы еді-ау [Мәтін]: Қ. Нұрғалиевтің туғанына 70 жыл / М. Тұрғанбаев // Дидар. - 1995. - 30 қыркүйек. - Б. 2.

Ыбырайқызы, Т. Халық мұғалімінің мұражайы [Мәтін]: [Боран орталау мектебінде Қ. Нұрғалиұлына арналған мұражай ашылды] // Дидар. - 1997. - 8 шілде. - Б. 4.

Әлімбаев, М. Ардақтымыз атаусыз қалмасын [Мәтін]: [алғашқы КСРО халық мұғалімі Қ. Нұрғалиев 75 жаста] // Жас алаш. - 2000. - 2 қараша. - Б. 6.

Тұрғанбаев, М. Даралардың ішінде дана туған [Мәтін] : [халық мұғалімі Қ. Нұрғалиевтің туғанына 75 жыл толуына орай] // Дидар. - 2000. - 30 қыркүйек. - Б. 3.

Кемешев, Н. Мен Құмашты көрмесем [Мәтін] / Н. Кемешев // Дидар. - 2003. – 22 сәуір. - Б. 4.

Елубай, О. Қазақтың Құмашы қайта оралды [Мәтін] / О. Елубай // Егемен Қазақстан. - 2004. - 18 ақпан. - Б. 3.

Нұрмұхамедов, Ә. Асыл ағаны аңсау [Мәтін] / Ә. Нұрмұхамедов // Дидар. - 2004. - 8 мамыр. - Б. 2.

Зәкәрия, Х. Ардагер есімін ардақтады [Мәтін] / Х. Зәкәрия // Дидар. - 2005. - 11 қазан. - Б. 2.

Тұрғанбаев, М. Атақты ұстаздың педагогикалық қырлары [Мәтін] / М. Тұрғанбаев // Дидар. - 2005. - 27 қыркүйек. - Б. 4.

Жүсіп, Ә. Ұлы ұстаз [Мәтін] / Ә. Жүсіп // Білім әлемінде. - 2007. - № 1. - Б. 55-56.

Биғалиқызы, З. Ол біз үшін шамшырақ еді [Мәтін] : [Қ. Нұрғалиев туралы] / З. Биғалиқызы // Дидар.- 2008. - 8 мамыр. - Б. 4.

Кітапбаев, Б. Тағылған жеке-дара жұлдыз еді, Алтайдың алтын шекпен жағасына... [Мәтін] : [Қ. Нұрғалиев туралы] / Б. Кітапбаев // Дидар. - 2009. - 22 маусым. - Б. 5.

Зәкәрия, Х. Мектепте жүз отыз екі балаға бал және ыстық тамақ беріледі [Мәтін] : [Қ. Нұрғалиев туралы] / Х. Зәкәрия // Дидар. - 2010. - 30 тамыз. - Б. 5.

КСРО-ның халық мұғалімі атанған тұңғыш қазақ [Мәтін] : [халық мұғалімі Қ. Нұрғалиев туралы] // Дидар. - 2011. - 15 сәуір. - Б. 8.

Кітапбаев, Б. Парталас, майдандас достар едік [Мәтін] : [халық мұғалімі, соғыс ардагері Қ. Нұрғалиев туралы] / Б. Кітапбаев // Ертіс өңір. - 2011. - 18 мамыр. - Б. 10.

Кітапбаев, Б. Өтпейтін өмір, сынбайтын темір жоқ [Мәтін] : [халық мұғалімі Қ. Нұрғалиев туралы естелік] / Б. Кітапбаев // Дидар. - 2011. - 14 шілде. - Б. 7.

Әбілхан, С. Құмаш Нұрғалиев мектебі жүзге толды [Мәтін] / С. Әбілхан // Дидар. - 2014. - 23 қазан. - Б. 192.

Чекетаева, Р. Елінің ер тұлғасы [Мәтін] : атақты жерлесіміз Құмаш Нұрғалиевтің 88 жылдығына орай / Р. Чекетаева // ШҚО педагогика жаршысы = Педагогический вестник ВКО. - 2014. - № 5. - Б. 75-77.

Құмаш Нұрғалиев "Халық қаһарманы" атағына әбден лайық [Мәтін] // Дидар. - 2015. - 6 ақпан. - Б. 23.

Сарқытбекқызы, Р. Ерлігі ұмытылмас ел ұлы - Құмаш Нұрғалиев [Мәтін] / Р. Сарқытбекқызы // ШҚО педагогика жаршысы = Педагогический вестник ВКО. - 2015. - № 2. - Б. 11-12.

Иманғали, М. Өскеменде тұңғыш рет "Нұрғалиев оқулары" өтті [Мәтін] / М. Иманғали // Дидар. - 2015. - 1 қазан. - Б. 19.

Интернет - сілтемелер

http://www.el.kz/blogs/entry/content-56849

https://www.vk.com/topic-76819397_32138967

http://www.school43.jimdo.com

http://www.vko-memory.blogspot.com/2014/11/blog-post_99.html

Колледж имени Кумаша Нургалиева

Нургалиева Манира Кумашевна

Нургалиев Талант Кумашевич

Нургалиев Марат Кумашевич

Нургалиева Гуль Кумашевна

ОГНЕВ ГРИГОРИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ (1925 - 2009)

мүсінші, Суретшілер одағының мүшесі, Ресей-Моңғолия достығы қоғамы. Орталық басқармасының мүшесі, Ұлы Отан соғысына қатысушы.

1925 жылы 24 сәуірде Оралда дүниеге келген.

Г. А. Огнев балалық шағында ата-анасымен бірге Кенді Алтайда тұрған. Соғыс басталған уақытта Лениногорск қаласындағы (қазіргі Шығыс Қазақстан облысы, Риддер қаласы) №5 ФЗО (фабрика-зауыттық оқу) мектебіне шақырылады. Кен орнында бұрғылаушы болып жұмыс істеген.

1941 жылы 19 желтоқсанда өз еркімен майданға аттанады. Теңіз жаяу әскерінде қызмет еткен. Берлин шабуылына қатысып, жараланып, зақымдалады, Ұлы Отан соғысының 2-топ мүгедегі.

Соғыстан кейін В. И. Мухина атындағы Ленинград жоғары сурет училищесіне (А. Л. Штиглиц атындағы Санкт-Петербург мемлекеттік сурет-өнеркәсіп академиясы) оқуға түседі.

40-тан астам жұмыстың авторы, олардың қатарында Н. И. Вавилов, В. С. Немчинов, Е. А. Богданов портреттері де бар. Сондай-ақ, Я. Ушанов ескерткішінің (Өскемен қ.), саяхатшы Н. М. Пржевальскийдің ескерткіш тақтасының (Зайсан ауданы, Зайсан қ.) авторы.

РФ Мәскеу қаласында тұрған. 2009 жылы қайтыс болған.

Г. А. Огнев туралы әдебиет

Шығыс Қазақстан облысы [Мәтін]: энцикл. - Алматы, 2014. – Огнев Георгий Александрович: Б. 586.

Мақалалар

Озирный, Г. Памятник славному земляку [Текст] / Г. Озирный // Рудный Алтай. - 1973. - 16 октября.

Интернет ресурстар

24 апреля 85 лет (1925) со дня рождения скульптора, автора памятников, установленных в городах Восточно-Казахстанской области Георгия Александровича Огнева [Электронный ресурс] // Государственный архив ВКО: сайт. – Режим доступа: http://e-arhiv.vko.gov.kz/ru/Page/Index/1497 (16.06.2018)

Огнев, Г. Вандалы [Электронный ресурс] / Г. Огнев // газета Завтра: сайт. – Режим доступа: http://rulibs.com/ru_zar/nonf_publicism/zavtragazeta/1/j22.html (16.06.2018)

Памятник путешественнику Николаю Михайловичу Пржевальскому в его доме-музее, Смоленская область [Электронный ресурс] // Пржевальсикй мир: сайт. – Режим доступа: http://przevalski-mir.ru/times/works-and-films/detail.php?ELEMENT_ID=250 (16.06.2018)

ПЕТРОВ ВАСИЛИЙ ИГНАТЬЕВИЧ

(1925-2006) - ғалым-тарихшы.

Петров Василий Игнатьевич Қытай Халық Республикасының Синьцзян провинциясында Шәуешек қаласында 14 қаңтар 1925 жылы туған. Оның отбасы өте нашар тұрды, сондықтан он жасынан бастап жұмыс істеді. 1940 жылға дейін Василий Петров Шәуешек қаласында орыс мектебінде оқыды, 1940 жылы өз достарымен Үрімші қаласына көшіп, сонда гимназияға қабылданды, гимназияны 1944 жылы бітірді.

Гимназияны бітірген соң 1945 жылдың маусым айына дейін орыс клубының меңгерушісі болды. Осы уақытта Синьцзян халқының өз тәуелсіздігі үшін гоминьдан билігіне қарсы күресі басталды. 1945 жылдың май айынан 1946 жылдың маусым айына дейін партизан отрядының құрамында Манас өзені үшін күреске қатысты. Осы шайқаста қатты жараланды.

1945 жылдың қазан айының соңында партизан отряды таратылды. В. И. Петров 2-ші Құлжа атқыштар

полкінің, ату бөлімінің штаб бастығы болып тағайындалды. 1946 жылдың маусым айына дейін осы қызметте жұмыс атқарып, 1946 жылдың аяғында Қазақстанға келді.

1955 жылы С. М. Киров атындағы Қазақ Мемлекеттік университетінің тарих факультетін қызыл дипломмен бітіріп, тарихшы-мамандығын алды. Өскемен білім басқармасына қызметке жіберіліп, 1956 жылдың қазан айына дейін В. И. Ленин атындағы орта мектепте тарих пәнінің мұғалімі болды. 1956 жылдың 1 қазанынан бастап Өскемен педагогикалық институтының марксизм-ленинизм кафедрасында СССР тарихынан дәріс берді. Қызмет істеген жылдары өзін шебер оқытушы ретінде көрсетіп, көптеген тарих пәнінің мамандарын даярлап шықты. 1956-1960 жылдары марксизм-ленинизм кафедрасында оқытушы, аға оқытушы қызметтерін атқарды. Доцент, тарих ғылымдарының кандидаты В. И. Петров 1960 жылы тарих-филология факультетінің деканы болып сайланды.

Осы қызметте 21 жыл, 1982 жылдың ақпан айына дейін қызмет атқарды. 1974 жылы Петров В. И. «Отличник Высшей школы», «Отличник народного просвещения Казахской ССР» деген құрмет белгілерімен марапатталды. Туғанына 50 жыл толуына орай, тарих пәнінің мұғалімдерін дайындағаны үшін 1975 жылы Шығыс Қазақстан облыстық атқару комитетінің Мақтау қағазымен марапатталды. 1995 жылы В.И.Петровқа Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетінің «Құрметті профессоры» атағы берілді.

В. И. Петровтың ғылыми еңбектері

Петров, В. И. Мятежное "сердце" Азии [Текст]: Синьцзян: краткая история народных движений и воспоминания / В. И. Петров. - М. : Крафт, 2003. - 526 с.

Мерзімді басылымдар мен жинақтардағы жарияланымдары

Петров, В. И. Қалибекке қарай жол тарту[Мәін] / В. И. Петров; құрастырған Ә. Ілиясұлы // Қалибек Хакім туралы естеліктер. - Алматы, 2009. - Б. 29-40.

Өмірі мен ғылыми шығармашылығы туралы әдебиеттер

Обухов, В. Неизвестный солдат неизвестной войны [Текст] / В. Обухов // 7 дней. - 2015. - 8 января. - С. 5.

Вольский, В. Приподнимем занавес за краешек [Текст] / В. Вольский // 7 дней. - 2015. - 2 июля. - С. 5.

Есімдердің алфавиттік көрсеткіші

Абдуллина Л. И. 12
Агейкин Л. Е. 15, 33
Акжигитова К. М. 18
Акимов А. А. 27
Аксёнов В. С. 4
Акыш Н. 14
Александров Б. В. 22
Аленчук В. М. 22
Атаханов Н. М. 5
Ахметжанова Ф. Р. 13
Ахметов Е. 12
Ашимханов Д. 13
Баженова Т. А. 11
Байдосулы К. 30
Бактыбаев Х. 4
Батырханов Р. 4
Безголосов В. М. 12
Бердюгин А. В. 26
Битибаева К. О. 10
Битимбаев М. Ж. 18
Быканов В. К. 28
Васильева П. Н. 3
Величко В. Ф. 16
Вуккерт О. В. 16
Гнидин Г. А. 10
Григорьев Е. И. 20
Губушкин М. К. 23
Дегтярев В. Д. 9

Жанияров О. С. 7
Дмитриев М. И. 10, 45
Егеубаев А. К. 7
Елубая О. 13
Жакенов З. 19
Жылкыбаева А. Ш. 16
Задорин А. Д. 8
Закиев Б. С. 18
Зырянов Г. Г. 31
Икамбаев Ж. 5
Искаков К. 8
Кабышев Г. 9
Кайырбеков А. 3
Калиев А. Е. 21
Карасаев Г. М. 5
Картаева А. М. 6
Касымов А. 14
Кенгирбай.. 31
Клинка В. В. 20
Колбайулы Б. 31
Колесников М. И. 10
Копылов И. П. 3
Коробейников А. П. 27
Кошербаев Е. Б. 10
Кузьмин Н. Ф.. 12
Кумакайулы К. 11
Кунанбаев А. 2
Курвякова Р. В. 19
Курдаков Е. В. 8
Курманбаева Ш. К. 14
Кызыкбаев Т. 24

Мазибаев М. 4
Маниярова М. 14
Мартынова Л. И. 15
Маукенулы Н. 25
Миллер П. К. 17
Мухамеджанов Б. 27
Мызы В. И. 6
Мырзаханулы Б. 30
Найденов Г. А. 25
Недобиткова-Бельская М. К. 8, 37
Носиков Н. Т. 15
Нугманов М. 28
Нургалиев К. Н. 21,39
Нурпеис Б. 9
Огнев Г.А. 9,44
Паладьев В. П. 6
Парманов П. А. 29
Пермитин Е. 25
Петров В. И. 4,46
Плеслов Ю. 19
Потанин Г. Н. 19
Прокопов К. П. 20
Пуссеп Г. Н. 24
Риддер Ф. 31
Рыбаков В. А. 29
Рыльский Ф. Д. 28
Сакабаев К. 19
Сакиева К. С. 5
Сасан бий.. 30
Саукетаев Т. 23
Степанов А. И. 3
Сулейменулы Н. 29

Сычук А. Е. 27
Сычук В. В. 6
Таскараулы А. 23
Топорков И. В. 21

ТохтаровТ. 24
Тугел С. 6

Турлыгулов Ж. 8
Туров Ф. Д. 11
Турсынбаев Б. 15
Хабаров (Рерль) Ю. Г. 16
Хайдин Г. Г. 29
Хахлов А. С. 30
Хахлов В. А. 23
Чибисов С. Я. 3
Шелихов Н. С. 24
Шустер В. М. 4
Шушаков Ю. Н. 21

-МАЗМҰНЫ

Құрастырушыдан	**1**
2025 жылы аталып өтілетін мерейтой иелері және еске алынатын күндер	**3**
Айы мен күні белгісіз аталып өтілетін мерейтой иелері	**26**
2025 жылы аталып өтілетін мерейтой иелері және еске алынатын күндерге қысқаша анықтама	**33**
Есімдердің алфавиттік көрсеткіші	**49**

Құрастырушы: Буханова Ж. Н.
Редактор: Ибраймова Р. С.
Шығаруға жауапты: Кенжебекова Н. М.